

En socialnämnd kan inte överlämna till annan nämnd att avgöra var ett barn som vårdas enligt LVU skall vistas under vårdtiden

I en anmälan, som inkom till JO den 22 januari 2002, framförde AA klagomål mot Skärholmens stadsdelsförvaltning i Stockholms kommun. Klagomålen avsåg handläggningen av ett ärende gällande hennes barnbarn BB, född 1998, som vårdades enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. AA riktade kritik mot hur flyttningen av BB från Klingsta barnhem till ett jourhem i Norrtälje gick till, detta mot bakgrund av att två poliser, två socialarbetare samt fyra anställda från barnhemmet medverkade vid detta tillfälle. Hon var även, särskilt med hänsyn till att hon och hennes sambo från första början meddelat förvaltningen att BB kunde bo hos dem, kritisk till att BB under hösten 2001 fick byta jourhem/familjehem fyra gånger.

Inledningsvis inhämtades från Skärholmens stadsdelsförvaltning kopior av bl.a. journalanteckningar rörande BB för tiden mellan den 28 mars 2001 och den 19 februari 2002, ordförandebeslut, daterade den 8 juni och den 13 december 2001, enligt 11 § första stycket LVU, Länsrättens i Stockholms län dom den 29 augusti 2001 (mål nr 9774-01) gällande beredande av vård enligt LVU samt PM, daterad den 20 november 2001, angående AA och hennes sambo CC. Vidare inhämtade en tjänsteman vid JO:s expedition vissa kompletterande upplysningar per telefon från socialsekreteraren DD vid nämnda förvaltning.

Därefter remitterades anmälan till Skärholmens stadsdelsnämnd i Stockholms kommun som anmodades att göra en utredning och yttra sig över vad AA hade anfört i sin anmälan. I remissen angavs att yttrandet särskilt skulle avse hur frågan om var barnet skulle vistas under vårdtiden andra halvåret år 2001 hade handlagts formellt. Stadsdelsnämnden överlämnade som sitt remissvar ett av tf. socialinspektören DD upprättat yttrande, vari anfördes följande.

BB placerades jml 6 g § SoL tillsammans med sin mamma på Akut- och utredningshemmet Klingsta 2001-06-03. 2001-06-05 meddelar Klingsta att de har observerat allvarlig omsorgsbrist hos mamman. När mamman samma dag överväger att avbryta placeringen meddelar handläggarna att det under rådande omständigheter inte kan accepteras att BB följer med sin mamma hem och samma dag fattas beslut om att omedelbart omhänderta BB enligt 6 § LVU. Enligt planeringen ska BB och

hans mamma tillsammans vara kvar på Klingsta för att genomgå en omsorgsutredning.

Kontaktpersonerna på Klingsta informerar handläggarna och BB:s mamma 2001-06-07 att de på grund av mammans aggressiva beteende inte kan ha kvar BB och henne på institutionen. Handläggarna undersöker möjligheten till en fortsatt mor- och barnplacering för utredning på en annan institution, men då det ej är möjligt att finna en sådan fattas 2001-06-08 beslut enligt 11 § LVU om att placera BB i ett jourhem via Jourhemsverksamheten Stockholm HVB. Placeringsbeslutet avser inte ett specifikt jourhem, utan Jourhemsverksamheten Stockholm HVB avgör vilkt av deras jourhem som är bäst anpassat till BB:s behov. Samma dag, 2001-06-08, informeras BB:s mamma om att det ej har varit möjligt att finna en samplacering för henne och sonen och att han därför kommer att placeras i jourhem. Hon meddelar då att ”det kommer hon aldrig att acceptera”. Beslut fattas utifrån det om att polis bör finnas med vid separationen mellan mor och barn. Samma dag besöker handläggarna BB:s mamma på Klingsta för att ytterligare en gång meddela att det ej varit möjligt att finna en samplacering och att beslutet om att BB ska placeras i ett jourhem nu ska verkställas. Med vid det mötet är de två handläggarna från stadsdelsförvaltningen, föreståndaren och kontaktpersonen från Klingsta samt BB:s mamma och hans mormor. Mamman informeras även om att det finns poliser i ett angränsande rum, men det blir aldrig aktuellt att de kommer in. Vid mötet informeras mamman om det jourhem som BB ska till. Handläggarna skjutsar därefter BB till jourhemmet EE.

2001-08-08 meddelar mormodern att hon önskar bli familjehem till BB. Följande dag, 2001-08-09, tar mormodern åter upp BB:s placering. Hon uppger då att jourhemmet EE ska ha semester och att mormodern under den tiden önskar ta emot BB i sitt hem. Handläggarna uppfattar att mormodern är pendlare i sin önskan att ta emot BB och har svårt att avgöra huruvida det skulle röra sig om en tillfällig eller permanent placering hos mormodern. Innan denna fråga är utredd kan inte handläggarna initiera en familjehemsutredning. Frågan om jourhemmets semester tas istället upp med jourhemsverksamheten Stockholm HVB. De bekräftar att EE ska ha semester och om stadsdelsförvaltningen även fortsättningsvis önskar använda sig av jourhemsverksamhetens tjänster kommer de inom ramen för verksamheten att finna en annan jourhemsplats åt BB. Handläggarna meddelar Jourhemsverksamheten att behovet av ett jourhem åt BB fortfarande finns. BB kommer att vara i jourhemmet FF under perioden 2001-09-13–2001-09-22 samt i jourhemmet GG 2001-09-22–2001-12-15. Anledningen till att BB inte återvänder till EE är att hon i samband med sin semester blir sjukskriven. Planeringen och verkställigheten av omplaceringarna ombesörjer Jourhemsverksamheten Stockholm HVB. Vid ett möte 2001-09-17 står det slutligen klart att mormodern och hennes sambo önskar bli ett tillfälligt familjehem till BB i avvaktan på en mer permanent lösning. Utifrån detta initieras en mindre familjehemsutredning. Ett hembesök görs och begäran om polisregisterutdrag skickas till polismyndigheten. 2001-10-19 inkommer svaren från polismyndigheten och handläggarna gör den samlade bedömningen att det är okej att mormodern och hennes sambo tar emot BB över natten någon gång då och då. Det går dock ej att godkänna hemmet för en längre tids vistelse utan en vidare utredning av de uppgifter som framkommit om bl.a. sambons tidigare kriminalitet. En sådan utredning blir inte aktuell p.g.a. att frågan endast gäller att bli jourhem i avvaktan på ett stadigvarande familjehem. Slutligen 2001-12-15 omplaceras BB till familjehemmet HH och JJ i Tyresö. Ett beslut om omplaceringen enligt 11 § LVU fattas av ordförande i socialdelegerade Skärholmens stadsdelsnämnd.

Härefter anmodades Socialtjänstnämnden i Stockholms län att yttra sig över frågan huruvida Jourhemsverksamheten Stockholm HVB hade fattat beslut om placeringar i jourhem och om så var fallet på vilken grund ett sådant beslut hade fattats. Till remissen fogades kopior av bl.a. AA:s anmälan till JO och Skärholmens stadsdelsnämnds remissvar. Socialtjänstnämnden överlämnade som sitt remissvar

ett av socialtjänstförvaltningen i Stockholms kommun upprättat tjänsteutlåtande. I utlåtandet anfördes under rubriken "Förvaltningens synpunkter" följande.

Jourhemsverksamheten inom Stockholm HVB barn och ungdom

Jourhemsverksamhetens uppdrag är att erbjuda stadsdelsnämnderna plats för ensamplacerade barn i jourfamiljehem för utredning eller i avvaktan på andra varaktiga lösningar för barnet. Stadsdelsnämnderna beslutar om placering och jourhemsverksamheten tillhandahåller plats i jourfamiljehem. Barnen lever i jourfamiljerna och följer deras vardag. De två jourhemskonsulenter som arbetar i verksamheten följer de placerade barnens utveckling i jourfamiljehemmen och ansvarar för dokumentation och att utredningsuppdrag utförs.

Jourhemsverksamheten medverkar vid barnens kontakt med föräldrar eller andra närstående under placeringstiden, förbereder och ger stöd vid barnens återflyttning till hemmet samt vid inskolning när barnen flyttar till familjehem.

Verksamheten har egna lokaler där föräldrabesök och möten kan ske. Lokalerna kan också användas vid speciella observationer av och vid miljöterapeutiskt arbete med barnen. Inför varje placering görs en plan för föräldrars och andra närståendes besök av barnet, hur, var och när det ska ske.

Placering av BB genom jourhemsverksamheten inom Stockholm HVB barn och ungdom

Enligt överenskommelse med handläggare från Skärholmens stadsdelsnämnd flyttade BB till jourhemmet EE den 8 juni 2001. I samband med inskrivningen informerades socialtjänstens handläggare om att jourföräldrarna hade en inplanerad semesterresa till Kina under tiden 13 september–15 oktober 2001.

Den 17 juli 2001 besökte jourhemskonsulent KK, socialsekreterarna LL och DD jourhemmet. Då diskuterades hur placeringen skulle se ut för BB under EE:s semester.

Modern hade, trots upprepade försök från jourhemskonsulenterna, inte någon kontakt med BB under placeringen i jourhemmet. Även jourföräldern EE försökte vid upprepade tillfällen nå modern utan resultat. Under senare tid av vistelsen, vid ett tillfälle, ringde BB:s mamma till honom.

Mormodern ringde regelbundet till BB. Han hade också telefonkontakt med sin moster. Mormodern träffade BB ett fåtal gånger innan jourhemmets semester. Det var tidigare aktuellt att mormodern skulle bli familjehem för BB. Mormodern meddelade sedan socialsekreterarna att hon kanske hellre vill vara ett avlastningshem. Placeringen av BB i familjehem dröjde således, och därmed började jourhemsverksamheten på uppdrag av stadsdelsnämnden i Skärholmen att planera för var BB skulle vara under jourhemmets planerade semester.

Jourhemsverksamheten erbjöd den 29 augusti 2001 i samråd med nya Hässelby Gårds akut- och utredningshem att BB tillsammans med mormodern kunde bo på institutionen under jourhemmets semester. Jourhemskonsulenterna skulle då regelbundet träffa BB. Detta avböjde mormodern.

För att BB skulle få tillgång till personer som han kände placerades han istället under en tid hos en av jourhemskonsulenterna för att sedan skolas in i ett annat, av jourhemsverksamheten, anlitat jourhem. Även under denna tid träffade jourhemskonsulenterna honom regelbundet för att se att han fann sig väl till rätta.

När jourhemsfamiljen EE återkom från sin semester blev jourmamman sjuk, vilket gjorde att BB inte omedelbart kunde flytta tillbaka. Stadsdelsnämnden i Skärholmen beslutade då att BB skulle stanna i det "tillfälliga" jourhemmet tills han skulle familjehemsplaceras då han hade funnit sig mycket väl till rätta där samt att han inte skulle utsättas för fler omflyttningar än nödvändigt. BB placerades i familjehem i december 2001.

JO:s frågeställning

JO har begärt yttrande från socialtjänstnämnden huruvida jourhemsverksamheten inom Stockholm HVB barn och ungdom har fattat beslut om placeringar i jourhem och om så är fallet på vilken grund beslutet har fattats. Av redogörelsen ovan framgår att jourhemsverksamheten inom Stockholm HVB barn och ungdom har i uppdrag att erbjuda stadsdelsnämnderna plats för ensamplacerade barn i jourfamiljehem för utredning eller i avvaktan på andra varaktiga lösningar för barnet. Stadsdelsnämnderna beslutar om placering och jourhemsverksamheten tillhandahåller plats i jourfamiljehem. Man verkställer således beslut som fattats av den stadsdelsnämnd som har ansvaret för ärendet.

Vid förfrågan om plats erbjuder jourhemsverksamheten en plats och stadsdelsnämnden beslutar om placering. Om behov av omplacering skulle uppstå gör jourhemsverksamheten en kvalificerad bedömning vad som är bäst för barnet och försöker om möjligt erbjuda en annan plats inom jourhemsverksamheten. Stadsdelsnämnden beslutar om man ska ta den erbjudna platsen.

Vid placering av BB genom jourhemsverksamheten inom Stockholm HVB barn och ungdom har det gått till på detta sätt. Stadsdelsnämnden i Skärholmen har efterfrågat en plats för placering. De fick ett erbjudande som de tackade ja till och informerades samtidigt om att placeringen tidsmässigt var begränsad på grund av jourhemmets planerade semesterresa. Då behov av omplacering uppstod lämnade jourhemsverksamheten förslag på annan placering och stadsdelsnämnden beslutade om placering enligt de förslag på lösningar jourhemsverksamheten lämnade.

AA yttrade sig över remissvaren.

I ett beslut den 26 februari 2002 anförde *JO André* följande.

Rättsliga utgångspunkter.

I 11 § LVU första stycket anges att socialnämnden bestämmer hur vården av den unge skall ordnas och var han eller hon skall vistas under vårdtiden.

I 10 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, – vid i ärendet aktuell tidpunkt 47 § socialtjänstlagen (1980:620) – föreskrivs bl.a. att uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar i ärenden enligt 11 § första stycket LVU får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden.

Av sistnämnda bestämmelse följer således att det inte är tillåtet att till *tjänsteman* delegera rätten att besluta om var ett barn skall vistas under vårdtiden. Det kan emellertid uppstå sådana situationer då ett beslut om var barnet skall vistas eller ett beslut om att ett barn måste flyttas från det hem där det ursprungligen har placerats, måste fattas med kort varsel och att det därför inte är möjligt att avvakta att nämnden sammanträder och fattar beslut i frågan. I anledning härav har det i 11 § tredje stycket LVU införts en möjlighet för nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat att fatta beslut på nämndens vägnar. Ett sådant s.k. ordförandebeslut skall enligt samma stycke i 11 § LVU anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Ett beslut om var vården av den unge skall inledas eller ett beslut om att flytta den unge från det hem där han vistas får enligt 41 § första stycket LVU överklagas hos länsrätten.

Bedömning

Som framgår ovan ankommer det enligt 11 § första stycket LVU på socialnämnden att bestämma var den unge skall vistas under vårdtiden. Det följer således direkt av lagrummets lydelse att det av ett beslut om var den unge skall placeras måste framgå var han/hon skall vistas under vårdtiden, vilket i praktiken innebär att det ifrågavarande jourhemmet/familjehemmet skall anges i beslutet. I lydelsen ligger även att det, bl.a. på grund av att dessa beslut kan överklagas till länsrätten, åligger nämnden att fatta ett särskilt beslut inför varje omplacering av den unge.

I 11 § första stycket LVU anges vidare att det är socialnämnden som skall fatta beslut om var den unge skall vistas under vårdtiden. Enligt 10 kap. 4 § SoL kan rätten att delegera beslut om var den unge skall vistas endast delegeras till utskott. Det är således inte möjligt att delegera rätten att fatta ett sådant beslut till en enskild tjänsteman. I brådskande fall finns dock enligt 11 § tredje stycket LVU en möjlighet för ordföranden eller annan av nämnden förordnad ledamot att besluta om den unges placering.

I beslutet den 8 juni 2001 som fattades av en ledamot i stadsdelsnämnden anges att BB med stöd av 11 § första stycket LVU skall flyttas till "Jourhemsverksamheten, Lättingebacken 34, 163 62 Spånga". I stadsdelsnämndens remissvar anges i denna del att placeringsbeslutet inte avser ett specifikt jourhem, utan att det är Jourhemsverksamheten Stockholm HVB som avgör vilket av deras jourhem som är bäst anpassat till BB:s behov. Socialtjänstnämnden har i sitt remissvar förklarat att besluten om att placera barn i jourhem fattas av stadsdelsnämnderna och inte av jourhemsverksamheten i Stockholm HVB. Socialtjänstnämnden har vidare uppgett att jourhemsverksamhetens uppdrag består i att erbjuda stadsdelsnämnderna möjliga jourhemsplaceringar i avvaktan på andra varaktiga lösningar och att verkställa de beslut som fattats av den stadsdelsnämnd som ansvarar för ärendet.

Att i beslutet den 8 juni 2001 endast ange att BB skulle flyttas till "jourhemsverksamheten" är, mot bakgrund av vad jag anfört om att det åligger nämnden att besluta om var den unge skall vistas, inte korrekt. Såsom beslutet är utformat har det i praktiken även inneburit att nämnden har överlämnat åt jourhemsverksamheten att fatta beslut om var BB skulle vistas. Som följer av 11 § första stycket LVU är det inte möjligt.

När det sedan gäller omplaceringarna av BB till nya jourhem den 13 och den 22 september 2001 har detta, som jag har uppfattat det, i praktiken bestämts av de ansvariga handläggarna i ärendet efter det att samråd skett med Jourhemsverksamheten Stockholm HVB. Beslut om var den unge skall vistas under vårdtiden kan som tidigare nämnts inte delegeras till tjänsteman. Omplaceringarna har, såvitt framkommit, inte heller föregåtts av något formellt beslut utan har skett formlost. Detta har, vilket är allvarligt, medfört att BB:s vårdnadshavare har betagits möjligheten att överklaga de ifrågavarande omplaceringarna.

Av det anförda framgår att det i nu aktuella delar har funnits brister i handläggningen av ärendet. Stadsdelsnämnden kan, bl.a. mot bakgrund av att BB:s vårdnadshavare har betagits möjligheten att överklaga omplaceringarna den 13 och den 22 september 2001, inte undgå allvarlig kritik för hur ärendet i dessa delar har handlagts. Enligt min mening tyder felaktigheterna i handläggningen även på bristfälliga kunskaper om gällande lagstiftning på området. Jag förutsätter därför att nämnden, om så inte redan har skett, vidtar erforderliga utbildningsåtgärder bland berörd personal för att komma till rätta med detta.

När det gäller de klagomål som AA har framfört mot att BB under hösten 2001 fick byta jourhem/familjehem vid fyra tillfällen, vill jag säga att det givetvis är djupt olyckligt att BB måste placeras om så många gånger. Jag finner emellertid, med hänsyn till vad som kommit fram i ärendet rörande denna fråga, inte skäl att rikta någon kritik mot nämndens agerande.